

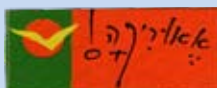
מירי דנש¹

השאיפה למצוינות מיושמת בכל שכבות הגיל ובכל מסלולי הלימוד. בית הספר מפעיל מגוון של תכניות העשרה במבחר תחומים הנותנות אפשרות לביטוי אישי לכל תלמיד/ה בבית הספר. תפיסה זו באה לידי ביטוי גם בניסיון לתת מענה לקשת רחבה של צרכים, תוך שימת דגש על הצרכים המיוחדים ועל היכולות המגוונות של כל תלמיד/ה. בנוסף למגוון התכנים, התכניות משלבות סביבות למידה מגוונות (כיתתיות, חוץ כיתתיות, מתוקשבות, מוזיאליות) ומיישמות אסטרטגיות הוראה-למידה התורמות להגברת המוטיבציה ולפיתוח חשיבה מסדר גבוה, כמו עיסוק בתהליכי חקר ופתרון דילמות סביבתיות. בבית הספר מופעלת תכנית של חונכות בה משתתפים תלמידים שחונכים תלמידים אחרים הזקוקים לכך מתוך מטרה לתמוך בהם ולשפר את יכולתם הלימודית – דבר המסייע מאוד גם לטיפוח הדימוי העצמי שלהם ולביטחונם העצמי. התכניות המגוונות תורמות ליצירת אקלים בית ספרי התומך במעורבות פעילה בתוך כתלי בית הספר ומחוצה לו, בעזרה הדדית בין תלמידים ובשיתוף פעולה בין התלמידים לבין המורים, ההורים וגורמים נוספים בקהילה.

בית ספר "ברנר" בגבעתיים חרט על דגלו את סמל השאיפה למצוינות. תפיסה זו באה לידי ביטוי בכלל העשייה שנעשית בתוך כתלי בית הספר. בית הספר מפעיל תכניות ייחודיות לטיפוח מצוינות הן כמנוף למיצועי הפוטנציאל האישי של כל תלמיד/ה והן כערוץ לטיפוח אזרחים בעלי מחויבות ערכית ואחריות חברתית. גישה היא פועל יוצא של החזון הבית ספרי:

- בית הספר שואף לטפח אדם בעל השקפת עולם ערכית, הומניסטית ודמוקרטית ובעל זיקה לעם ולארץ. אדם מעורב, יוזם, תורם לחברה ומשתלב בסביבה טכנולוגית עתירת-ידע.
- בית הספר חותר למומחיות, מקצועיות ואיכות בכל תחומי הלמידה והעשייה, תוך התחשבות בשונות ומימוש עצמי של כל פרט.
- בית הספר מאמין ביצירת סביבה לימודית תומכת, סובלנית ורגועה, המאפשרת מתן מענה אישי ומחויבות חברתית כאחד.

1 גב' מירי דנש היא מורה למדעים ורכזת פרויקט "מצוינות 2000" בבית ספר "ברנר" בגבעתיים ומלמדת במסלולי מחוננים וחינוך מיוחד בבית ספר "הלל" ברמת גן.

בית ספר ברנר

בית ספר "ברנר" הוא בית ספר יסודי הממוקם ברחוב התע"ש בשכונת קרית יוסף בגבעתיים. בבית הספר לומדים בכתות א-ח ובסיום ממשיכים לבתי הספר התיכוניים שבעיר. לפני שנה הוקם בו מסלול ייחודי המציע לימודי מדעים באופן מוגבר. הלימודים כוללים סיורים לימודיים ויציאה פעם בשבוע לתפוח הפיס שבעיר ללימודי העשרה במדעים. בית הספר נותן מענה לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים במסגרת שתי כתות קטנות: כיתה ב וכיתה ג. תלמידים אלה משולבים על פי יכולתם גם בכתות הרגילות. בשלוש השנים האחרונות מופעלת בבית הספר תכנית מצוינות 2000 לשכבות הגיל ה-ח. זו השנה השלישית שמופעלת גם התכנית "בוקר מצוין", המאפשרת לכל תלמיד ותלמידה להיחשף למגוון תחומים ולטפח מצוינות בתחומים נבחרים. השנה החל לפעול גם הפרויקט "בית ספר מנגן" בשיתוף פעולה של הקונסרבטוריון העירוני והתלמידים לומדים לנגן בכלי נשיפה ובכלי מיתר.

תכניות ייחודיות לטיפוח מצוינות

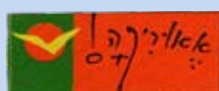
1. מצוינות במדעים: מסלול מדעים מוגבר

בשנת הלימודים תשס"ט נפתח בבית הספר מסלול מיוחד למדעים ובו לומדים כ-20 ילדים בכתה א את מקצוע המדע והטכנולוגיה באופן מוגבר. התכנית כוללת לימודי העשרה באשכול פיס ומגוון סיורים לימודיים. בנוסף מתקיים ביקור חודשי בספארי ברמת גן. הלימודים מתקיימים מידי יום עד השעה 16.00. כדי להבטיח את ההתאמה של התלמידים מבחינה רגשית, חברתית ולימודית ללימוד במסלול, עוד לפני תחילת הלימודים מתקיימים מפגשים של התלמידים המעוניינים והוריהם עם סגל בית הספר (הצוות כולל יועצת, רכזת מגמה, מורות מקצועיות).

תכנית הלימודים: התכנית בכיתת המדעים מבוססת על תכנית הלימודים של משרד החינוך, המהווה את הליבה הבסיסית הדרושה לכל תלמיד/ה במערכת, תוך שימת דגש על היבטים בין תחומיים. בנוסף, קיימת תכנית ייחודית של לימודי העשרה לכיתת המדעים הנותנת מענה לצרכים קוגניטיביים, רגשיים וחברתיים של תלמידים צעירים בעלי

מוטיבציה ופוטנציאל להישגים בתחום המדע. בהיבט הקוגניטיבי התכנית מזמנת אתגרים לימודיים, פיתוח ויישום מיומנות חשיבה תוך מתן דגש על טיפוח מצוינות ויצירתיות בתכנון, בתהליך העשייה ובתוצרים שהילדים מגישים. ההיבט החברתי-רגשי בא לידי ביטוי בפעילויות קבוצתיות וביצירת הזדמנויות למעורבות חברתית. כמו כן, מושם דגש על פיתוח אינטליגנציה רגשית וכישורים חברתיים באמצעות פעילויות משותפות עם שאר התלמידים בשכבה. כל התכנית מלווה במשוב ובהערכה.

פעילויות מיוחדות בכיתה המדעית: בכיתת המדעים שמנו לעצמנו מטרה לפתח חשיבה מדעית תוך כדי התנסות וחקירה. דגש זה בא לביטוי במסגרת פעילות המתקיימת פעם בשבוע, בשיתוף מוזיאון "האדם והחי" והספארי ברמת גן. מדריכים מהמוזיאון מגיעים באופן קבוע פעם בשבוע לבית הספר למשך כשעתיים בהן התלמידים עוסקים במגוון פעילויות חקר בבעלי חיים ועל הסביבה; כמו כן, מתקיימים סיורים בנושאים אלה במוזיאון עצמו. פעילות נוספת מתקיימת על ידי השפד"ן (מפעל לטיהור שפכי גוש דן) בנושאים של סביבה ואיכות סביבה. מדריכים מטעם השפד"ן מגיעים לבית הספר ומנחים בנושאים שונים הקשורים לפסולת, למחזור חומרים, לשימוש חוזר

בהם ועוד. תהליך הלמידה מתבצע בסביבת למידה מתוקשבת המזמנת לתלמידים חווית למידה אינטראקטיבית ופיתוח מיומנויות של מידענות כבר בגיל הצעיר.

2. התכנית "בוקר מצוין"

בבית ספר "ברנר" פועלת מזה שנים אחדות התכנית "בוקר מצוין" שפותחה על ידי צוות מורי בית הספר. בתכנית נוטלים חלק כל התלמידים מכיתות ב-ח. התכנית מתקיימת במשך ארבעה ימים בשבוע בשעת הלימודים הראשונה, שנמשכת 55 דקות. בשעה זו מתפזרים הילדים, על פי מערכת אישית, לקבוצות פעילות קטנות על פי שכבות רב גיליות: ב-ג, ד-ו, ז-ח. בתום שעת "בוקר מצוין" ממשיך יום הלימודים במתכונת רגילה. התכנית מתמקדת במספר היבטים: טיפוח המצוינות האישית, פיתוח תרבות בית ספרית המאפשרת לכל תלמיד/ה ביטוי אישי, יצירת סביבה עתירת תקשורת בין השותפים (תלמידים-מורים, תלמידים צעירים-תלמידים בוגרים) ועידוד מחויבות אישית לחברה. קבוצות אלו פועלות בשלושה צירים מרכזיים:

- שעורי מצוינות
- קבוצות משימה בית ספריות
- קבוצות עניין

שיעורי מצוינות: בוקר אחד מוקדש לשעורי מצוינות. הנחת היסוד היא שלכל תלמיד יש תחום בו הוא מצטיין, אך לא בהכרח מצליח לבטא את כישוריו במסגרת הלימודים הרגילה. לפיכך, התלמידים מאותרים על פי תחומי המצוינות שלהם בעזרת יעוץ, הכוונה ושאלונים מתאימים. בשיעורים אלו נלמדים נושאים, שהם למעשה חלק ממקצועות הליבה, בדרכי הוראה מגוונות. בין הנושאים: חשיבה מתמטית לכיתות ב-ג, כלכלה לכיתות ד-ו, דרמה באנגלית לכיתות ז-ח, אמנות פלסטית, נבחרות ספורט ועוד. במקביל מתבקשים התלמידים להשתמש בתחום המצוינות שלהם לתרומה לקהילה הבית ספרית ומחוצה לה. לדוגמה, תלמידי המצוינות באמנות ערכו פעילות משותפת עם קבוצת ילדים חוסים במועדונית ביפו לקראת פורים, תלמידים

המשתתפים בתזמורת בית הספר מופיעים בהתנדבות בבית אבות וכדומה.

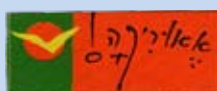
קבוצות משימה בית ספריות: שעת בוקר נוספת בשבוע מוקדשת לקבוצות משימה בית ספריות במסגרתה רעיון של מצוינות חברתית וקהילתית. בשיעורים אלו התלמידים מתפזרים לקבוצות משימה הקשורה בתכנון ובהפעלה של חיי הקהילה בבית הספר על פי בחירתם. בין המשימות: יצירת עיתון קיר בית ספרי, הפעלת תחנת רדיו לתלמידים, מועצת תלמידים, איכות הסביבה, פעילות גישור בין תלמידים ועוד. במסגרת קבוצות המשימה מושגות שתי מטרות:

- רכישת מיומנויות בתחום בו הם עוסקים וידע ייחודי לתחום.
- יישום הנושא הנלמד כביטוי למעורבות חברתית בין כותלי בית הספר.

קבוצות עניין: בשני בקרים נוספים במהלך השבוע מתחלקים התלמידים לקבוצות עניין על פי בחירתם. בקבוצות העניין הם פועלים ויוצרים בתחומים שאינם ממקצועות הליבה. בין נושאי הפעילות: אמנויות, בישול, נגרות, תכשיטנות, משחקי חשיבה, צפייה מודרכת, חשיבה יצירתית, מוסיקה, כדור יד, מדעים, סריגה, מנהיגות חברתית, איכות הסביבה, בעלי-חיים, ריקודי עם, חונכות, קולנוע, דמיון מודרך, מקהלה, תיאטרון ועוד. במסגרת זו מושגות שתי מטרות:

- מפגש תלמידים על בסיס ידע ובחירה משותפים.
- הרחבת ההשכלה הכוללת בתחומי ידע משיקים לליבה.

הערכת התכנית: הערכת התכנית "בוקר מצוין" נעשית אף היא באמצעים מגוונים בדגש על חלופות בהערכה. בית הספר מקיים תהליך הערכה לתכנית באמצעות שאלונים של שביעות רצון המועברים למורים ולתלמידים במועדים קבועים. התלמידים מקבלים תעודת הערכה על השתתפות בתכנית, המבוססת לא על תוצאות מבחנים אלא על כלי הערכה חלופיים הכוללים מדדים של יצירתיות, השתתפות פעילה בשיעורים, תרומה לקהילה, ופעילות בימי שיא.

- ביקור במוזיאון המדע בחיפה.
- הרצאה מטעם מרכז אילן רמון באוניברסיטת באר שבע בנושא אילן רמון ז"ל ומעבורת החלל קולומביה.
- עיסוק בבעיית הרעב בעולם, שימוש במידע מתוך האתר של האו"ם והכנת פרופיל על מדינות תוך שימוש במושגים שנלמדו כמו תל"ג ותמ"ג.

בנוסף, תלמידים אשר נטלו חלק בפרויקט "מצוינות 2000", יזמו והרצו בפני כלל התלמידים בנושאים שונים ומגוונים תוך מתן דוגמאות ועיסוק גם בהיבטים מעשיים. כך, במסגרת בנייה והטסת טילים, תלמידי תכנית המצוינות הסבירו והדגישו לילדים הצעירים את חוקי ניוטון. אלה הפגינו סקרנות והעלו שאלות מרתקות, כך שהתקיים שיח מדעי לכל דבר. לבסוף, כלל התלמידים היו שותפים לשיגור הטילים (גם תלמידי הכיתות הקטנות). במסגרת שבוע המדעים והמתמטיקה נערכו הרצאות ופעילויות בנושא, כשהשיא היה הפנינג ענק (ביום שישי בבוקר) שבו היו הוקמו ביתנים שונים במרחב בית הספר והתלמידים התנסו בפעילויות מגוונות כגון: בניית טיסנים והטסתם, הפקת צבעים מירקות ופירות (ולאחר מכן ציור בעזרתם) ועוד.

סיכום

התכניות לטיפוח המצוינות בבית ספר "ברנר" תורמות לא רק למיצוי הפוטנציאל האישי של כל תלמיד/ה בבית הספר אלא משפיעות על שיפור הלמידה, שביעות הרצון והאקלים הבית ספרי בכל התחומים והמעגלים. הרוב הגדול של התלמידים מרוצה מהתכניות ומגיע בשמחה לבית הספר (70%), כפי שעולה משאלון המשוב הראשון שהעובר לתלמידים בשנה זו.

בנוסף למתואר לעיל, קבוצת מורים משתתפת במחקר אקדמי שנערך במסגרת תכנית "מורים חוקרים" של האוניברסיטה העברית במטרה להעריך את האפקטיביות של התכנית. המחקר מתמקד בשלושה היבטים מרכזיים: תהליך הלמידה האישי של התלמיד/ה, שביעות רצון השותפים מן התהליך והפעלה מערכתית התכנית במסגרת בית הספר.

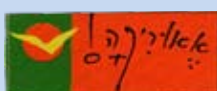
3. מצוינות 2000

בבית הספר פועלת התכנית "מצוינות 2000"² המעניקה העשרה במדעים ובמתמטיקה. המפגשים מתקיימים אחת לשבוע במשך שעות. תלמידי כיתות ה-ז נחשפים למגוון נושאים במדעים בדרך לא שגרתית שבה משולבים גם חשיבה מדעית, דיונים וניתוחים של נושאים שונים ומגוונים. המורים המשתתפים בתכנית מקבלים הכשרה וליווי צמוד מטעם התכנית מדי חודשים אחדים. התלמידים בכתות ה-ח עוברים מבדקי איתור מוקדמים, ועל סמך התוצאות שהשיגו הם נבחרים לקבוצת המצוינות. התלמידים השותפים בקבוצת "מצוינות 2000" מהווים, איפוא, קבוצה מובילה בבית הספר התורמת גם בין כתליו. במסגרת התכנית התלמידים יוצאים גם לפעילות חוץ בית-ספרית, כאשר האפשרויות לסיור מגוונות וניתנות לבחירה.

דוגמאות לפעילויות השנה:

- השתתפות בחידון בינלאומי במתמטיקה שהתקיים בו זמנית עם בתי ספר אחדים בארץ ובחו"ל והתקיים בשפה האנגלית.
- בניית טיל, תוך היכרות מעמיקה עם כל השלבים של הבניה ושיגורו.

2 ראו הרחבה על התכנית "מצוינות 2000" במאמר "פורצים גבולות במצוינות 2000" שמופיע בכתבות של גיליון זה.

מדברי מורים

קארין יזי – רכזת מדעים וזה"ב, אחראית על התכנים המדעים בכיתה המדעית
בהתייחסותה לכיתה המדעית מציינת קארין כי מדובר בלמידה מגוונת כאשר התלמידים נחשפים לתכנים שונים – כל תלמיד על פי הצרכים המיוחדים שלו. התלמידים בכיתה זו מפתחים מודעות סביבתית וסקרנות רבה, ושותפים לתהליך החקר והלמידה. למעשה, הכיתה מהווה מודל לתהליכי חקר לכל בית הספר. התלמידים יוצאים גם מגבולות בית הספר (למשל – מבקרים בקביעות במוזיאון "האדם והחי" בר"ג ובתפוח הפיס שבגבעתיים, שם הם זוכים להאזין להרצאות מקיפות) ונוטלים חלק בניסויים שונים ומגוונים בהתאם לתכנית הלימודים המיוחדת שלהם. יש לציין כי קיימת מעורבות ושותפות רבה מצד הורי התלמידים בפעילותה של הכיתה.

הילה בלאסון – מחנכת כיתה ג'2 ומורה לערבית

הילה, השותפה לתכנית "בוקר מצוין", מה שבולט בתכנית הוא שהתלמידים עצמם יכולים לבחור תחומים אשר מעניינים אותם ומעניקים להם סיפוק בלמידה. זאת, מתוך מגוון רחב של נושאים (כך, לדוגמה, בתכנית זאת יכולים התלמידים ללמוד ערבית כבר בכיתות ה'–ו', כאשר בד"כ מתחילים ללמוד זאת מאוחר יותר בכיתות ז'–ח'). מדובר בקבוצות קטנות של למידה, שבהן ניתן ליצור קשר אישי עם כל תלמיד וכן לתת מענה לצרכים הרגשיים של התלמידים. בקבוצת הלימוד הקטנה קיימת תחושה חזקה של שייכות. תכנית זו של "בוקר מצוין" מערבת גם את הורי התלמידים, הנחשפים להיכרות קבועה עם תכני העשייה בתכנית ובבית הספר בכלל. יתרה מכך, ההורים גם תורמים ללימוד, ולדוגמה: ב"יום ההורה המעשיר" הרצו מספר הורים בפני התלמידים על מגוון של נושאים בהם הם מתמחים, וזכו לקשב רב להתעניינות רבה בקרב התלמידים.

פולי בודניק – רכזת מתמטיקה ומחשבים, מורה למתמטיקה ב"מצוינות 2000"

מה שבולט בתכנית "מצוינות 2000" הוא שהתלמידים אוהבים ללמוד במסגרת זו ונמשכים אליה. מצד התלמידים נכרת מוטיבציה גבוהה ללמידה, וכן בולט כי הדבר מדרבן גם את שאר תלמידי בית הספר לשאוף למצוינות ולהשתתף בתכנית, על מנת לקחת חלק בפעילויות המגוונות שהיא מציעה. יוצא אפוא שהתלמידים לא רק נתרמים בתכנית אלא גם תורמים מתוך נכונות רבה ורצון עז. יש לציין כי במסגרת שבוע המדעים תלמידי תכנית המצוינות למדו את כיתות א'–ד' תכנים בנושא מתמטיקה בהצלחה רבה, ושימשו מודל לחיקוי עבור התלמידים הצעירים.

נדב גרנות – סגן המנהלת ומורה לספורט

לדברי סגן המנהלת, הרושם הברור הוא כי תכניות המצוינות הופכות את התלמידים למאושרים יותר – יש טעם אחר ללימודים וניכרת מוטיבציה גבוהה יותר לבוא אל בין כותלי בית הספר. התכניות מעניקות ייחודיות ועניין למורים וגם ההורים שותפים למתרחש, כך שנוצר משולש מורים – תלמידים – הורים והדבר ניכר הן בהיבט הלימודי והן בהיבט החברתי. מתקיים תהליך פורה של שיתוף פעולה ותרומה הדדית המצעיד את בית הספר קדימה בכל התחומים.

